

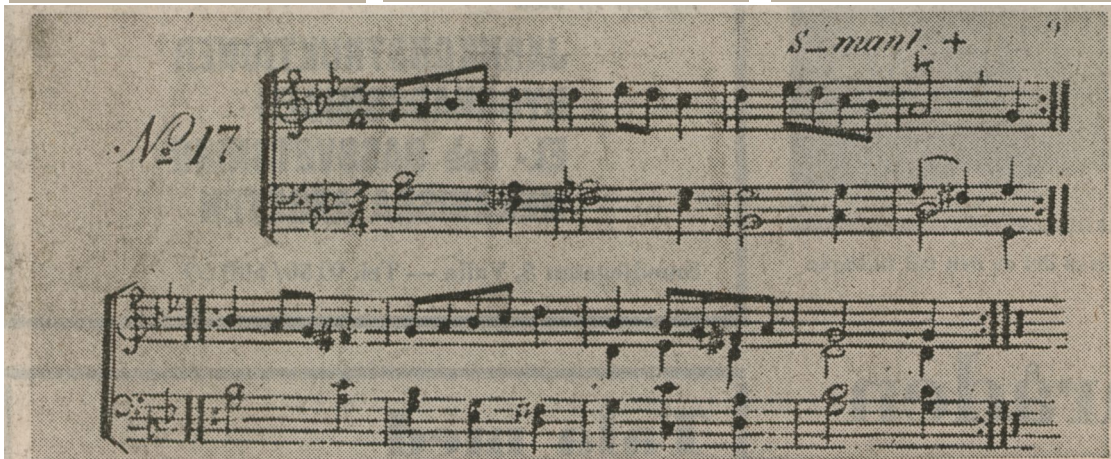
Vingåkers höglorv och andra sörmländska brudpolskor

Ett bröllop i mitten på 1800-talet var en omständigt procedur inte minst i Vingåker, vilket kamrer N. Aug. Lundgren detaljerat skildrar på 10 sidor i sin "Beskrifning över Vestra Vingåkers socken," tryckt i Örebro 1873. Under bröllopsmiddagen spelades maten in, och sedan vidtog bruddansen, den s. k. brudpolskan. Till denna användes en kort polskmelodi både med och utan text. Det var en s. k. skyldighetsdans: bruden skulle dansa med brudgummen och prästen och sedan med alla de övriga gästerna efter rang, heder och värdighet. Det var nog ibland för bruden en betungande skyldighet, och därför spelades någon gammal melodi, vanligen med endast 4 takter i varje repris. Vilken gammal yt-liska som helst kunde användas. Den enda socken i Sörmland, som hade en speciell brudpolska, är

Vingåker. Den kallas Vingåkers höglorv.

Lorva betyder att röra sig klumpigt, och det skulle väl karaktärisera dansen. Den här bifogade uppteckningen och pianoarrangemanget av den speciella Vingåkers brudpolska är gjord av Olof Åhlström, sörmlänningen, som var född i Grödinge 1756 och dog 1835 som krigsråd. Han var sin tids främste orgelspelare, en stor boktryckare och musikförläggare. Musiken till "Fredmans epistlar och Fredmans sånger" år 1790 och 1791 resp. har han arrangerat och delvis även upptecknat efter Bellmans muntliga föredrag. Hans "Traditioner af Swenska Folk-Dansar" i 4 häften utkom första gången 1814—15 och är vår äldsta tryckta samling av sånglekar och instrumentala dansmelodier. Dessa Traditioner har förr varit synnerligen svåröverkomliga och — endast —

tillgängliga för forskare i några enstaka arkiv. Sammanlagt innehåller de 4 häftena 142 melodier. Samfundet för Visforskning och Svenskt Visarkiv har 1972 låtit trycka en facsimileutgåva med efterskrift av Docent Bengt R. Jonsson. Denna utgåva är en klenod för alla folkmusikintresserade. Glädjande nog finner vi i del II nr 17 en låt från Vingåker, och det är just Vingåkers höglorv. "Med all sannolikhet är den identisk med vad som då också kunde kallas Vingåkersdansen", skriver D:r Jonsson i en kommentar. En fin låt med ett fint arrangemang! Säkerligen har många präster i Vingåker haft den kära plikten att få dansa brudpolska efter Höglorven. Och detta med en ung vacker brud i Vingåkersdräkt! Var prästen skicklig i polskedans, kunde det påverka hans befordran i positiv riktning.

Vingåkers höglorv ur Traditioner av Svenska folkdanser av Olof Åhlström. Stockholm 1811f—1815.

Till denna höglorv meddelar N. Aug. Lundgren följande text: Katten hade lär, fyra som de, femte var rumpa.

A vill inte du, ska fälle ja dansa må stumpa.

Richard Dybeck vistades sommarmånaderna 1850 och 1852 hos Blinde excellensen Gustaf Trolle-Bonde på Säfstaholm. Säkerligen har Dybeck sett höglorven dansas och beskriver den som bröllopsdans. Orgien till densamma skulle innefatta "ett något fritt skämt öfver bruden", säger han i sin Runa. I sin Beskrifning säger Lundgren 1873, att Dybeck härutinnan "blifvit på ett oblygt sätt missledd av sin sagesman." Han meddelar bl. a. föl-

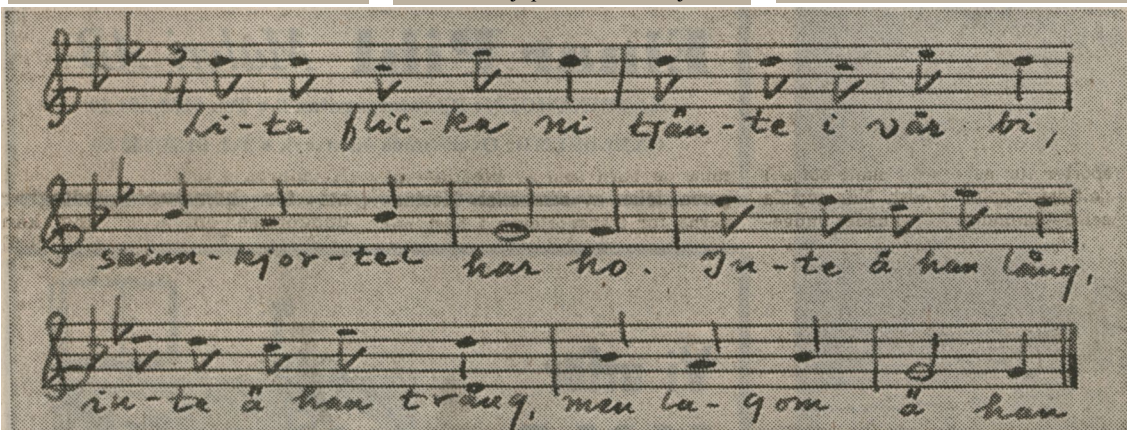
jande om julfirandet: "Under loppet af helgen helsade grannarne på hvarandra, då det dansades och gjordes lekar, och bland dessa var den för denna socken egendomliga s. k. höglorven. Den tillgick så, att de deltagande stodo i ring med en karl inuti, hvarpå de sjöng

Katten hade lär o. s. v. och drog en flicka inom ringen och dansade om med henne."

Jag tror, att Lundgren har fel i sitt antagande. Höglorven har säkerligen från början varit en bröllopsdans, där man i ord och åthävor skämtade med bruden. Kamrer Lundgren har nog inte ansett det passande att antyda något sådant, då han i djupaste och ödmjukaste

underdånighet tillägnat sin Beskrifning "Kongl. Maj:ts Högtbetrodde man, Öfverste-Kammarjunkaren, Högvälborne Grefven Herr Gustaf Trolle-Bonde. "Tänk om en så högt uppsatt man hört "lektören" Falkman läsa om en Vingåkersbrud, som varit gravid före bröllopsdagen! Sådant gick inte för sig, och därför betonar han, att Dybeck blivit missledd av sin sagesman.

Även Richard Dybeck har i Runa 1842 en upptecknad melodi på Vingåkers höglorv, gjord av organisten Johan Strand. Den verkar dock icke så folkmusikaliskt ursprunglig som den som Olof Åhlström meddelat.

Nidvisa från Vingåker. Meddelad 19'2 av möbelhandlare John Johansson, Katrineholm.

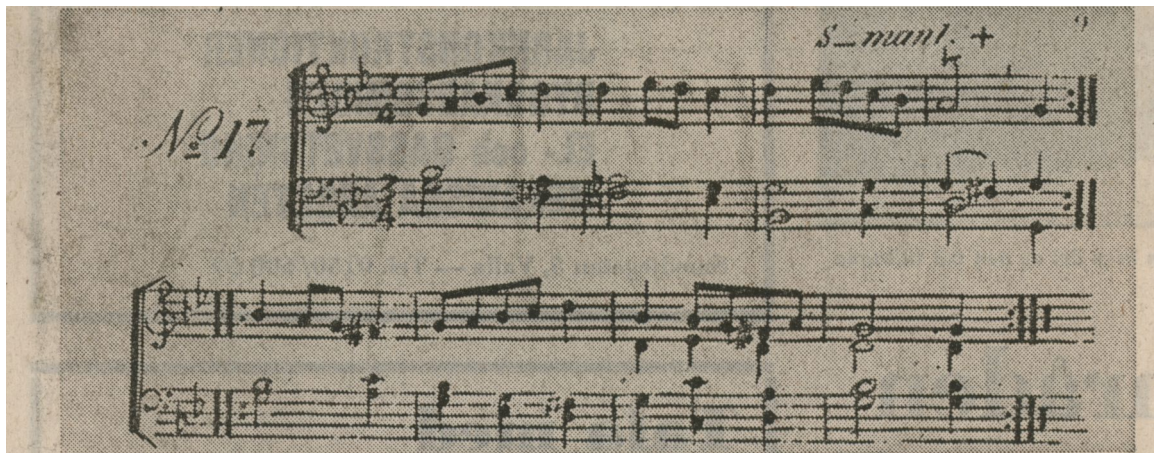
Vingåkers höglorv och andra sörmländska brudpolskor

Ett bröllop i mitten på 1800-talet var en omständig procedur inte minst i Vingåker, vilket kamrer N. Aug. Lundgren detaljerat skildrar på 10 sidor i sin "Beskrifning över Vestra Vingåkers socken," tryckt i Örebro 1873. Under bröllopsmiddagen spelades maten in, och sedan vidtog bruddansen, den s. k. brudpolskan. Till denna användes en kort polskmelodi både med och utan text. Det var en s. k. skyldighetsdans: bruden skulle dansa med brudgummen och prästen och sedan med alla de övriga gästerna efter rang, heder och värdighet. Det var nog ibland för bruden en betungande skyldighet, och därför spelades någon gammal melodi, vanligen med endast 4 takter i varje repris. Vilken gammal i'jlska som helst kunde användas. Den enda socken i Sörmland, som hade en speciell brudpolska, är

Vingåker. Den kallas Vingåkers höglorv.

Lorva betyder att röra sig klumpigt, och det skulle väl karaktärisera dansen. Den här bifogade uppteckningen och pianoarrangemanget av den speciella Vingåkers brudpolska är gjord av Olof Åhlström, sörmlänningen, som var född i Grödinge 1756 och dog 1835 som krigsråd. Han var sin tids främste orgelspelare, en stor boktryckare och musikförläggare. Musiken till "Fredmans epistlar och Fredmans sånger" år 1790 och 1791 resp. har han arrangerat och delvis även upptecknat efter Bellmans muntliga föredrag. Hans "Traditioner af Svenska Folk-Dansar" i 4 häften utkom första gången 1814-15 och är vår äldsta tryckta samling av sånglekar och instrumentala dansmelodier. Dessa Traditioner har förr varit synnerligen svåröverkomliga och — endast —

tillgängliga för forskare i några enstaka arkiv. Sammanlagt innehåller de 4 häften 142 melodier. Samfundet för Visforskning och Svenskt Visarkiv har 1972 låtit trycka en facsimileutgåva med efterskrift av Docent Bengt R. Jonsson. Denna utgåva är en klenod för alla folkmusikintresserade. Glädjande nog finner vi i del II nr 17 en låt från Vingåker, och det är just Vingåkers höglorv. "Med all sannolikhet är den identisk med vad som då också kunde kallas Vingåkersdans", skriver Dr: Jonsson i en kommentar. En fin låt med ett fint arrangemang! Säkerligen har många präster i Vingåker haft den kära plikten att få dansa brudpolska efter Höglorfen. Och detta med en ung vacker brud i Vingåkersdräkt! Var prästen skicklig i polskedans, kunde det påverka hans befordran i positiv riktning.

Vingåkers höglorv ur *Traditioner av Svenska folkdanser* av Olof Åhlström. Stockholm 1814f—1815.

Till denna höglorv meddelar N. Aug. Lundgren följande text: Katten hade lär, fyra som de, femte var rumpa.

A vill inte du, ska fälle ja dansa mä stumpa.

Richard Dybeck vistades sommar-månaderna 1850 och 1852 hos Blinde excellensen Gustaf Trolle-Bonde på Säfstaholm. Säkerligen har Dybeck sett höglorfvén dansas och beskriver den som bröllopsdans. Orgien till densamma skulle innefatta "ett något fritt skämt öfver bruden", säger han i sin Runa. I sin Beskrifning säger Lundgren 1873, att Dybeck härutinnan "blifvit på ett oblygt sätt missledd av sin sagesman. "Han meddelar bl. a. föl-

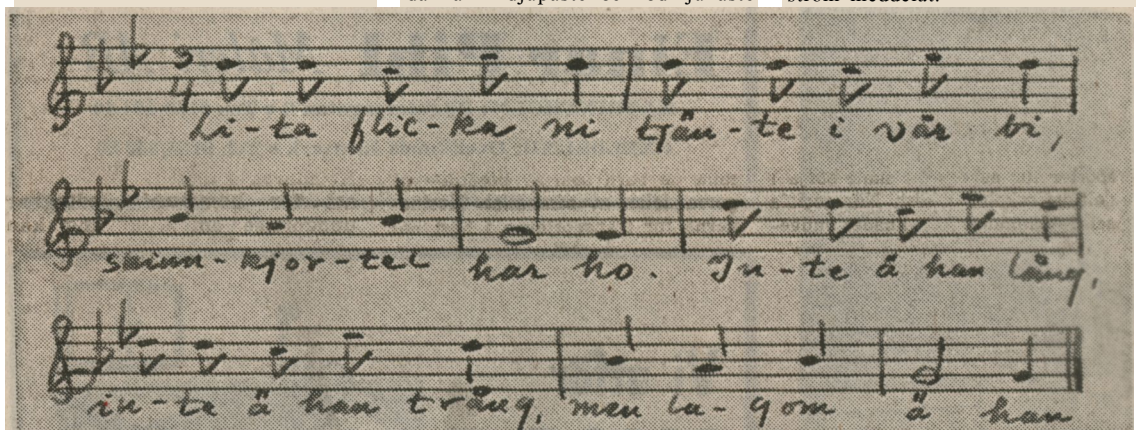
jande om julfirandet: "Under lop-pet af helgen helsade grannarne på hvarandra, då det dansades och gjordes lekar, och bland dessa var den för denna socken egendomliga s. k. höglorfvén. Den tillgick så, att de deltagande stodo i ring med en karl inuti, hvarpå de sjöng

Katten hade lär o. s. v. och drog en flicka inom ringen och dansade om med henne."

Jag tror, att Lundgren har fel i sitt antagande. Höglorven har säkerligen från början varit en bröllopsdans, där man i ord och åthävor skämtade med bruden. Kamrer Lundgren har nog inte ansett det passande att antyda något sådant, då han i djupaste och ödmjukaste

underdånighet tillägnat sin Beskrifning "Kongl. Maj:ts Högtbetrodde man, Öfverste-Kammarjunkaren, Högvälborne Grefven Herr Gustaf Trolle-Bonde. "Tänk om en så högt uppsatt man hört "lektören" Falkman läsa om en Vingåkers-brud, som varit gravid före bröllopsdagen! Sådant gick inte för sig, och därför betonar han, att Dybeck blivit missledd av sin sagesman.

Även Richard Dybeck har i Runa 1842 en upptecknad melodi på Vingåkers höglorv, gjord av organisten Johan Strand. Den verkar dock icke så folkmusikaliskt ursprunglig som den som Olof Åhlström meddelat.

Nidvisa från Vingåker. Meddelad 1912 av möbelhandlare John Johansson, Katrineholm.